

**DENGE VE
DENETLEME
AĞI**

BIRARADA.ORG

Demokrasi BAROMETRESİ

POLİTİKA BELGESİ NO: 9

20 Mart 2014

**Bu politika belgesi,
Denge ve Denetleme
Ağı tarafından
hazırlanmıştır.
Politika belgesi, TBMM
(Türkiye Büyük Millet
Meclisi) Genel
Kurulu'nda kabul
edilen 6524 sayılı Bazı
Kanunlarda Değişiklik
Yapılmasına Dair
Kanun'uve etkilerini
denge ve denetleme
açısından
değerlendirmektedir.**

BAĞIMSIZ OLMASI GEREKEN YARGI YÜRÜTMENİN KONTROLÜ ALTINA GİRMİŞTİR

**Yüksek yargı kurulu olan HSYK'nın
Adalet Bakanlığı da dahil olmak üzere
hiç bir gücün kontrolü altında
kalmaması gerektiğini düşünüyoruz.**

Denge ve denetleme esaslarına dayalı çağdaş çoğulcu demokrasilerin vazgeçilmez ilkeleri kuvvetler ayrılığı ve hukukun üstünlüğüdür. Bu ilkelerin yaşama geçirilmesinde de "yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı" en temel unsurdur. Bağımsız ve tarafsız yargı, denge ve denetlemeye dayalı hukuk devletinin etkin bir şekilde işlemlenmesini ve insan haklarının ve özgürlüklerinin güvence altına alınmasını sağlar.

HSYK, hukuk devletinin en önemli unsurlarından biri olan "yargı bağımsızlığı" ilkesini esas kılmak için kurulmuştur. "Bağımsız bir yargı kurulunun yargıçların atanması ve kariyerleriyle ilgili kararlar üzerinde belirleyici bir rol oynamasının, yargı bağımsızlığının güvence altına alınması açısından uygun bir yöntem"² olduğu Venedik Komisyonu'nun Yargıçların Bağımsızlığı Raporu'ndabelirilmektedir.

Anayasanın 138.maddesine göre "Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanî kanaatlerine göre hüküm verirler. Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz."**Anayasanın 139.maddesi** ise "Hâkimler ve savcılar azlolunamaz, kendileri istemedikçe Anayasada gösterilen yaştan önce emekliye ayrılamaz; bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebiyle de olsa, aylık, ödenek ve diğer özlük haklarından yoksun kılınamaz." demektedir.

Hakim ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK), Türkiye Cumhuriyeti'nde adli ve idari hakimve savcılarimesleğe kabul etme, atama, nakletme, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme veya görevden uzaklaştırma işlemlerini yapan yüksek yargıkuruludur. HSYKyapısı 12 Eylül 2010 tarihinde yapılan Anayasa referandumu ile değişmiş, kurulun yapısı ve çalışma usul ve esaslarını düzenleyen 6087 sayılı HSYK Kanunu Aralık 2010 tarihinde yürürlüğe girmişti. Kurulun yapısında değişiklik öngören "Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi", TBMM Genel Kurulu'ndan 15 Şubat 2014 tarihinde geçerek yasalaştı¹. Cumhurbaşkanı da yasayı 26 Şubat 2014 tarihinde onayladı. **Yasanın en çok tartışılan noktası** HSYK'nın yapısında, çalışma usul ve esaslarında köklü değişiklikler getirerek yürütme organına ve siyasi sorumluluğu olan Adalet Bakanı'na, kurul üzerinde geniş bir yetki tanımasıdır.

Hâkimlerin, bağımsızlıklarını tam olarak gerçekleştirebilmeleri, "maddî ve manevî baskıdan uzak olarak, huzur içinde mesleklerini icra edebilmeleri için her şeyden önce, görevden atılma, işsiz kalma, parasız kalma ve yerlerinin değiştirilmesi korkusu içinde bulunmamaları gerekir."³ Görevden alınarak işsiz kalabileceğinden korkan, maaşsız bırakılabileceğinden çekinen, cezalandırılmak amaçlı uzak ve zor bir yere atanabileceğinden çekinen bir hâkimin kendisini bağımsız hissetmesi mümkün değildir.⁴ İşte bu yüzden, yüksek yargı kurulu olan HSYK'nın Adalet

**DENGE VE
DENETLEME
AĞI**

BIRARADA.ORG

Demokrasi BAROMETRESİ

POLİTİKA BELGESİ NO: 9

20 Mart 2014

Bakanlığı da dahil olmak üzere hiç bir gücün kontrolü altında kalmaması gerekir.

Yürütme organının etkisinde olan yargı kurulları, yargının bağımsızlığını sağlayamazlar, yürütme organının yargıyı kontrol etmesine olanak sağlayan bir araca dönüşürler. Hükümetler ve onların adalet bakanları, yetkilerini, kendi tercihlerine aykırı yönde kararlara imza atan hakimleri cezalandırmak için kullanabilir, hakim ve savcılar üzerinde baskı kurabilirler. Tarih boyunca bir çok ülkede bunun örneklerine rastlamak mümkündür. Baskıya maruz kalan savcılar hukukun üstünlüğünü yok sayarak adalete ve kanuna aykırı bir şekilde haklıyı suçlu; suçluyu ise mağdura dönüştürebilecek kararlara imza atabilirler. Oluşacak bu belirsiz tabloda, suçluyu suçsuzdan, doğruyu yanlıştan ayırmak mümkün olmayacaktır. Alınan kararların "adil" olup olmadığından şüphe duyulacak, vatandaşlar kendilerini *aldatılmış* hissedeceklerdir. Bir hukuk devletinde idarenin, vatandaşları böyle belirsiz bir duruma sokmaya hakkı yoktur. Denge ve denetlemenin etkin olarak işlediği bir devlette ise, kişi, kendini güvende hisseder, hakkını yasal yoldan aramak için gerekli olan inanca sahip olur. Bu sebeple, hukuk, ne olursa olsun siyasi tercihlerden üstün tutulmalıdır.

2010 Referandumuyla Oluşturulan HSYK Ortadan Kalkmıştır

HSYK'nın yapısı 12 Eylül 2010 tarihinde yapılan Anayasa referandumu ile değişmişti. Referandumda "evet" oyu kullananların oranı %57.8'di. Tercihimiz, referandumun sonucundan farklı olabilir ama demokrasi bir uzlaşma kültürüdür. Hangi oyu verirsek verelim, referandum

halkın doğrudan iradesini belirlemek amacıyla yapılan bir oylamadır. Halkın, egemenliğini bizzat ve doğrudan kullandığı 2010 referandumunun en önemli unsurlarından biri olan HSYK, 3 yıl gibi çok kısa bir süre içerisinde demokrasi anlamında geri bir adım atılarak, TBMM Genel Kurulu'ndan geçerek kanunlaşmıştır. Referandumla oluşturulan bu düzenleme de uygulamada haklı bazı eleştirilere neden

Anayasa referandumu ile HSYK'nın yapısı düzenlenirken demokratik meşruiyet ve geniş tabanlı temsili esaslı sağlama amacı öne sürülmüştü.

- **Referandumdan önce** HSYK'da denetim ve soruşturma Bakanın izniyle gerçekleştiriliyordu. Teftiş Kurulu Adalet Bakanı'na bağlıydı. Teftiş Kurulu Başkanı ve Başkan yardımcıları Bakan tarafından atanıyordu.
- **Referandumdan sonra** denetim ve soruşturma Üçüncü Dairenin teklifi ve Bakanın "Olur"uyla gerçekleşti. Teftiş Kurulu HSYK'ya bağlandı. Teftiş Kurulu Başkanı, ve Başkan yardımcıları HSYK Genel Kurulu tarafından atanmaya başlandı.
- **Son kanun değişikliğiyle**, HSYK'ya verilen yetkiler Adalet Bakanı'na devredildi. HSYK personelinin görevine son verilerek yeni personel Adalet Bakanı tarafından atandı. Denetim ve soruşturmaya karar verme yetkisi Bakan'a devredildi. Teftiş Kurulu Başkanı ve yardımcılığı da Adalet Bakanı tarafından atanacak. Pek çok Anayasa ihlalini bünyesinde barındıran bu düzenlemeyle, yargıda tek adam dönemine geri dönülmüş oldu.

olmuştu. **Fakat, bu düzenlemenin de ortadan kaldırılmasının ve yeni HSYK yasasının, sivil topluma, tüm siyasi partilere ve her kesimden farklı uzmanlara danışılmadan, bir müzakere süreci işletilmeden, hızlı bir şekilde kanunlaşmasının, şeffaf ve katılımcı demokrasi açısından tartışmalara neden olduğunu düşünmekteyiz.**

Denge ve Denetleme Ağı Olarak Çözüm Önerilerimiz

- 2014 yılı bitmeden, hiç bir zümreye ait olmayan, çoğulcu, evrensel hukuk devleti ölçütlerini, hukuki güvenlik ilkesini, hakimlerin bağımsızlığı, tarafsızlığı ve hakimlik teminatı şartlarını, yargının; yasama ve yürütme organına karşı bağımsızlığı ilkesini temel alan **kapsamlı bir yargı reformu** oluşturulmalıdır.⁵
- Kapsamlı bir yargı reformu süreci ilgili bütün tarafların **etkin katılımıyla** şekillendirilmelidir.
- Bir an önce, denge ve denetleme mekanizmaları esas alınarak **yeni bir Anayasa süreci** başlamalıdır.
- AB ile nihai hedefimiz olan tam üyelik doğrultusunda "**Yargı ve Temel Haklar**" başlıklı **23. AB Müktesebatı** faslı⁶ açılmalıdır.⁷

• **Hakimler ve savcılar hem kurumsal hem de fiziksel ortam olarak birbirinden ayrılmalıdır.**⁸ Özellikle hakimler kurulunda Adalet Bakanlığı'nın hiç yer almamasıyla bu öneri pekiştirilmeli, hakimlerin yürütme organı ile bağlarının olmaması sağlanmalıdır.

• Hakimlerin coğrafi teminatı⁹ Anayasal güvence altına alınmalıdır.

• Kurulun tabanını genişletmek ve çoğulculuğu sağlamak için, HSYK üyelerinin bir kısmı, TBMM'de **nitelikli çoğunlukla** seçilmelidir.¹⁰ Bu adaylar için TBMM'de kurulacak bir komisyonla adayların mesleki yeterliliği ve hukuk ilkelerine bağlılıklarına ilişkin **kapsamlı bir sorgulama** yapılmalıdır. Geri kalan kısım hakim ve savcılar kendi aralarından yapacakları bir seçimle belirlenmelidir.

• Hesap verebilirliği ve hukuki sorumluluğu sağlamak adına **HSYK'nın tüm kararlarına karşı yargı yolu** açılmalıdır.

• Hukukun üstünlüğünü sağlamak ve garanti altına almak için hakimlerin hesap verebilirliğini sağlamak adına **Etik Kurulu** oluşturulmalıdır.

• HSYK, kurul üyelerinin seçimi ve çalışma usulleri konusunda **bağımsız** olmalıdır. **İdari ve mali açıdan özerk** olmalıdır.

**DENGE VE
DENETLEME
AĞI**

BİRARADA.ORG

**Demokrasi
BAROMETRESİ**

POLİTİKA BELGESİ NO: 9

20 Mart 2014

EK 1:

HSYK Kanununun ve Hakimler ve Savcılar Kanununun Denge ve Denetim Açısından Değerlendirilmesi ve Anayasa İhlalleri

Kanunla Yapılan Değişiklik	Değerlendirmeler	Anayasa İhlalleri
<p>HSYK'nın genelge düzenleme yetkisinin çerçevesi daraltılmıştır.</p> <p>Sadece, mesleğe kabul, atama, nakletme, yetki, terfi, disiplin, denetim, inceleme, araştırma ve soruşturma konularında genelge düzenleme yetkisi verilmiştir.</p>	<p>Kanunda var olan savcılar adli görevleri ve hâkimlerin idari görevleriyle ilgili genelge düzenleme yetkisi (6087 sayılı Kanunun 4/1-ç bendi) yürürlükten kaldırılmakta, anlaşıldığı kadarıyla bu yetkinin Adalet Bakanlığınca ileride kullanılması amaçlanmaktadır.</p> <p>Değişikle, etkili soruşturma, adli kolluk, yolsuzluk, yakalama ve zorla getirme, otopsi, soruşturma usulleri ve benzeri konulardaki genelgeler Adalet Bakanlığınca düzenlenecektir.</p> <p>Buna göre, AB raporlarına aykırı olarak Adalet Bakanının savcılara adli konularda genelge düzenleme yoluyla emir ve talimat verebilme yetkisinin önü açılmaktadır.</p>	<p>Söz konusu düzenleme, Anayasa'ya aykırıdır. Savcılar, Anayasa'nın 140 ve 144'üncü maddesi uyarınca sadece idari yönden Adalet Bakanlığına bağlıdır.</p> <p>Anayasa'nın 159'uncu maddesinde, savcılar adli görevleri ve hâkimlerin idari görevleri konusunda teftiş ve denetim yetkisi Kurul müfettişlerine aittir ve dolayısıyla, bu kapsamdaki genelgelere uygun hareket edilip edilmediğini de Kurul müfettişleri denetler.</p> <p>Teftiş ve denetim, Kurul müfettişlerine ait ise bu konularda genelge düzenleme yetkisi de Kurulda olmalıdır.</p>

**DENGE VE
DENETLEME
AĞI**

BİRARADA.ORG

Demokrasi BAROMETRESİ

POLİTİKA BELGESİ NO: 9

20 Mart 2014

Kanunla Yapılan Değişiklik	Değerlendirmeler	Anayasa İhlalleri
<p>HSYK Başkanı sıfatıyla Adalet Bakanının yetkileri önemli ölçüde artırılmıştır.</p> <p>a) Hâkim ve savcılarının mesleki kariyerleri hakkında önemli etkisi olan müfettişler ve Teftiş Kurulu doğrudan yürütmenin kurulduğu temsilcisi olan Adalet Bakanına bağlanmaktadır.</p> <p>b)</p> <p>c) HSYK Başkanı sıfatıyla Adalet Bakanı; Genel Sekreter hariç tüm idari görevlerde bulunan Teftiş Kurulu Başkanı ve başkan yardımcılarını ile genel sekreter yardımcılarını doğrudan atayabilecektir.</p> <p>d)</p> <p>e) HSYK Başkanı sıfatıyla Adalet Bakanına;</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Kurul üyeleri hakkındaki suç soruşturması ile disiplin soruşturma ve kovuşturma işlemlerine ilişkin bu Kanunda verilen görevleri yerine getirmek, ✓ İlgili dairenin teklifi üzerine hâkim ve savcılar hakkında denetim, araştırma, inceleme ve soruşturma yapılması işlemleri ile inceleme ve soruşturma yapılmasına yer olmadığına ilişkin işlemlere olur vermek, ✓ Genel Kurul toplantı günlerini tespit etmek, ✓ Kanunda belirtilen şartlar doğrultusunda gündemde değişiklik yapılmasını istemek, <p>yetkileri tanınmıştır.</p>	<p>2008 tarihli Katılım Ortaklığı belgesinde demokrasi ve hukukun üstünlüğüne vurgu yapılarak HSYK ve Teftiş sisteminin yargının diğer kurumlardan bağımsızlığının sağlanması açısından önemli olduğu ifade edilmiştir.</p> <p>İstisari ziyaret raporlarında Teftiş Kurulunun Adalet Bakanlığı yerine doğrudan HSYK'ya bağlanması tavsiye edilmiştir. Neredeyse AB raporlarının tümünde uzmanlar gerçekte hâkim ve savcı olan müfettişlerin Adalet Bakanlığı çatısı altında Bakanlığın bir memuru olarak görev yaptığı eleştirisini belirtmişlerdir.</p> <p>Nitekim bu eleştiriler karşılanmak suretiyle Teftiş Kurulu Başkanlığı Kurula bağlanmış ve bu Kurulda görev yapan müfettişlerin de Kurul tarafından seçilmesi esas benimsenmiştir.</p> <p>Sekretarya ve Teftiş Kurulu Başkanlığına yönelik olarak getirilen bu hükümler AB müktesebat sürecinde elde edilen kazanımlardan geriye gidiş niteliindedir.</p> <p>Mevcut durumda Adalet Bakanının inceleme ve soruşturma yapılması işlemlerine olur verme bir başka deyişle veto yetkisinin varlığı dahi eleştirilirken inceleme ve soruşturma yapılmasına yer olmadığına ilişkin işlemlere de olur verme yetkisinin tanınması adeta Üçüncü Daireyi işlevsiz hale getirmiştir.</p> <p>Getirilen bu düzenlemeler, açıkça uluslararası belgelere de (Venedik Kriterleri, AB İlerleme Raporları vs.) aykırıdır.</p>	<p>Kurulun işleyişinde önemli bir konuma sahip olan Teftiş Kurulu Başkan ve başkan yardımcılarını ile genel sekreter yardımcılarının atanması yetkisi Genel Kuruldan alınarak doğrudan yürütmenin Kuruldaki temsilcisi ve HSYK başkanı olan Adalet Bakanına ve dolayısıyla siyasal iktidara bağlanmaktadır.</p> <p>Söz konusu düzenleme kuvvetler ayrılığı, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı ilkelerine açıkça aykırıdır. Genel Kurul'a ait olan yetkiler, yürütme organına devredilmiştir.</p> <p>Adalet Bakanının Kurul üyelerinin disiplin ve suç soruşturmaları nezdindeki bu yetkileri, Anayasa'ya göre mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı ilkelerine göre çalışması gereken Kurulun bağımsızlığına açık bir müdahaledir.</p> <p>Bu yetki, Kurul üyelerinin yürütmeden bağımsız olarak özgür biçimde çalışabilmeleri ve karar alabilmeleri yönünde önemli bir engeldir.</p>

**DENGE VE
DENETLEME
AĞI**

BIRARADA.ORG

Demokrasi BAROMETRESİ

POLİTİKA BELGESİ NO: 9

20 Mart 2014

Kanunla Yapılan Değişiklik	Değerlendirmeler	Anayasa İhlalleri
HSYK Genel Kurulunun yetkileri, Kurul başkanı sıfatıyla Adalet Bakanına verilen yetkiler sebebiyle daraltılmıştır.	Yukarıda belirtilen ve Genel Kurulun görev ve yetkisi dâhilinde olan bazı hususlar, Adalet Bakanına bırakıldığından Genel Kurulun görev alanı kısıtlanmıştır.	Söz konusu bu düzenlemeler, kuvvetler ayrılığı, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı ilkelerine açıkça aykırıdır.
Dairelerin oluşumu ve daire başkanlarının seçimi ile görev ve yetkileri konusunda HSYK Başkanı sıfatıyla Adalet Bakanının yetkisi artırılmaktadır. Kanunda belirtilen esaslara göre üyelerin hangi dairede asıl ve tamamlayıcı üye olarak görev yapacağını belirleme yetkisi Genel Kuruldan alınarak Adalet Bakanına bırakılmaktadır.	Böylece, yürütme organına istediği üyeyi istediği şekilde önemli gördüğü dairelere salt çoğunluğu sağlayacak şekilde atama olanağı tanınmaktadır.	Anayasa'nın 159'uncu maddesinde öngörülen Kurulun mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı ilkelerine göre çalışmalarını yürütme esaslı ortadan kaldırılmaktadır. Anayasa'da belirtilen bu ilkeler çerçevesinde Meclise verilen yetki sınırlı bir yetki olup bu ilkeleri bertaraf edecek şekilde Adalet Bakanına bu kadar geniş bir yetkinin verilmesi, dairelerin oluşumunu ve dolayısıyla başkanların seçimini de kendi isteği doğrultusunda şekillendirecek bir yapının oluşmasına imkân vermektedir.
Genel Sekreterce hazırlanan işbölümünün HSYK başkanı sıfatıyla Adalet Bakanınca onaylanması kuralı getirilmiştir.	Bu durum; Kurulun bir hizmet birimi olan daireler ve Genel Kurulun sekreteryasını yürüten Genel Sekreterliğin yetkisinin yürütmenin müdahalesine ve yönlendirmesine açık hale getirmekte, Kurulun bağımsız işleyişine dolaylı bir müdahale niteliği taşımaktadır.	İşbölümüne doğrudan başkanın müdahalesi, Kurulun işleyişine hâkim olması gereken Anayasa'nın 159'uncu maddesinin özünü teşkil eden mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı ilkelerine aykırıdır.
Genel sekreter yardımcılarının atanması yetkisi Genel Kuruldan alınarak Adalet Bakanına bırakılmaktadır.	Kurulun işleyişinde önemli bir konuma sahip olan genel sekreter yardımcılarının atanması yetkisi Genel Kuruldan alınarak doğrudan yürütmenin Kuruldaki temsilcisi ve HSYK başkanı olan Adalet Bakanına ve dolayısıyla siyasal iktidara bağlanmaktadır.	Söz konusu düzenleme kuvvetler ayrılığı, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı ilkelerine açıkça aykırıdır. Genel Kurul'a ait olan yetki yürütme organına devredilmektedir. Anayasa'nın 159 uncu maddesine bakıldığında, Kurulda geçici veya sürekli olarak çalıştırılacak hâkim ve savcılarının muvafakatlerinin alarak atama yetkisi Kurula aittir. Genel sekreter yardımcılarını da hâkim ve savcı sınıfından olmak zorunda olduğundan, bunları atama yetkisi de Kurul'a aittir. Dolayısıyla Adalet Bakanının Başkan sıfatıyla Kurul'da çalışacak genel sekreter yardımcılarını doğrudan ataması Anayasaya aykırıdır.

**DENGE VE
DENETLEME
AĞI**

BİRARADA.ORG

Demokrasi BAROMETRESİ

POLİTİKA BELGESİ NO: 9

20 Mart 2014

Kanunla Yapılan Değişiklik	Değerlendirmeler	Anayasa İhlalleri
<p>Tetkik hâkimleri ve müfettişlerin atanma usulü değiştirilerek Anayasa'da sınırlama olmaksızın doğrudan Genel Kurulun yetkisi dâhilinde bulunan atama usulü, Anayasa'ya aykırı bir şekilde sınırlandırılmakta, ihtiyaç duyulan her bir boş kadro için Birinci Daire tarafından teklif edilen iki katı aday içinden Genel Kurulca atama yetkisi getirilmektedir.</p>	<p>Bu durum yürütmenin Anayasa gereğince mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre çalışması gereken Kurulun görevlerine dolaylı yönden bir müdahale niteliğini taşımaktadır.</p>	<p>Anayasanın 159. maddesinde Kurula, hiçbir şarta ve sınırlamaya bağlı tutulmaksızın verilen bu yetki; yasa ile daraltılmaktadır.</p> <p>Böylece Genel Kurul'un iradesi kısıtlanarak dairelerin oluşumunda ve üyelerin belirlenmesinde etkili olan Adalet Bakanı tarafından oluşturulan Birinci Dairenin belirlediği adaylar içerisinde seçim yapma zorunluluğu getirilerek Genel Kurul'un iradesi Anayasa'ya aykırı biçimde yasa ile sınırlandırılmaktadır.</p>
<p>Personelin atanmasında HSYK Başkanı sıfatıyla Adalet Bakanı etkili konuma getirilmektedir.</p>	<p>Kurul personelinin atanmasındaki yetki, başkanvekili ve Genel Sekreterlikten alınarak başkana verilmektedir.</p> <p>Kurulda görev yapacak personelin, kurulun işleyişinde sahip olduğu önem ve konum dikkate alındığında, siyasi yönlendirmeye ve yürütmenin etkisine açık bir personel yapılması olanaklı hale gelmektedir.</p>	<p>Kurulun Anayasa'nın 159. maddesinin ilk fıkrasında belirtilen mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre çalışabilmesi için organizasyon şemasının da buna göre şekillendirilmesi gerekir.</p> <p>Daha öncesinde Kurulun kendi demokratik işleyişi içerisinde şekillenen bir yapının yetkisinde olan personel atama yetkisinin doğrudan Başkan sıfatıyla Adalet Bakanına bırakılması, Kurulun bağımsız şekilde faaliyette bulunması yönündeki Anayasal ilkeye aykırılık teşkil etmektedir.</p>

**DENGE VE
DENETLEME
AĞI**

BİRARADA.ORG

Demokrasi BAROMETRESİ

POLİTİKA BELGESİ NO: 9

20 Mart 2014

Kanunla Yapılan Değişiklik	Değerlendirmeler	Anayasa İhlalleri
<p>Teftiş Kurulunun yetki ve görevlerinin önemli bir kısmı, HSYK Başkanı sıfatıyla Adalet Bakanına bırakılmaktadır.</p>	<p>Hâkim ve savcıların mesleki kariyerleri hakkında önemli etkisi olan müfettişler ve Teftiş Kurulu doğrudan yürütmenin kuruldaki temsilcisi olan HSYK Başkanı sıfatıyla Adalet Bakanına bağlanmaktadır.</p> <p>Üçüncü Daire Başkanının gözetiminde görev yapmakta olan Teftiş Kurulunun, Kurul Başkanının yani Adalet Bakanının gözetiminde görev yapması ve Teftiş Kurulu Başkanının görevlerini yerine getirirken Başkana karşı sorumlu olması esası getirilmektedir.</p> <p>Teftiş Kurulu Başkanı ve başkan yardımcılarının birinci sınıf hâkim ve savcılar arasından muvafakatleri alınarak Kurul Başkanı sıfatıyla Adalet Bakanı tarafından atamalarının yapılacağı hükmü getirilmektedir.</p> <p>Kurul müfettişlerinin Teftiş Kurulu Başkanına karşı sorumlu olması, Teftiş Kurulunun; Bakanın gözetiminde Kurul adına görev yapması ve Teftiş Kurulu Başkanının, Bakana karşı sorumlu olması nedeniyle, Adalet Bakanının, bir hâkim veya savcı hakkında yürütülmekte olan inceleme ve soruşturma sırasında istediği müfettişi görevlendirmesini veya görevlendirilmemesini isteyebileceği gibi, inceleme ve soruşturma tamamlanmadan bilgi verilmesini talep edebileceği, inceleme ve soruşturmayı yönlendirebileceği şeklindeki sınırlar ortaya çıkmaktadır.</p> <p>Yine Teftiş Kurulu Başkanı üzerinden HSYK Başkanı sıfatıyla Adalet Bakanı hâkim ve savcılar hakkında her iki yılda bir rutin olarak hazırlanan performans ölçme ve değerlendirmeleri etkileme imkânı doğmaktadır.</p>	<p>Genel Kurul'a ait olan Teftiş Kurulu Başkan ve yardımcılarının seçim yetkisinin siyasi bir kişilik olan Bakana verilmesi, bu kurulunun yargı mensupları üzerinde yerine getirdiği hassas görev nazara alındığında, kuvvetler ayrılığı, yargı bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı ilkelerine açıkça aykırıdır.</p> <p>Başkan ve başkan yardımcılarının seçiminde, Genel Kurul'un değil de, siyasi bir aktör olan Bakanın aktif rol alması ve Teftiş Kurulunun Başkanın denetim ve gözetimi altında çalışıyor olması yargı bağımsızlığı üzerinde yürütme lehine kabul edilemez bir siyasal müdahale olanağı oluşturmakta ve hâkimlik teminatını zedelemektedir.</p> <p>Bu yönüyle AB ilerleme ve istişari ziyaret raporlarında belirtilen eleştiriler doğrultusunda düzenlenen mevcut yapının bozulmasına neden olacaktır. Aynı zamanda, AB müktesebat sürecinde elde edilen kazanımlardan geriye gidiş niteliğindedir.</p>

**DENGEVE
DENETLEME
AĞI**

BİRARADA.ORG

Demokrasi BAROMETRESİ

POLİTİKA BELGESİ NO: 9

20 Mart 2014

Kanunla Yapılan Değişiklik	Değerlendirmeler	Anayasa İhlalleri
<p>İlk derece adli ve idari yargı hâkim ve savcılar için asıl ve yedek üyelerin toplam sayısı kadar aday için oy kullanma kuralı muhafaza edilmektedir. Bununla birlikte, 5 yıllık süre için (yalnızca önümüzdeki iki seçim dönemi için geçerli olacaktır) yapılacak Kurul üyeliği seçimlerinde adayların 20 yıl çalışmış olma şartı zorunlu kılınmaktadır.</p>	<p>Anayasa'da Kurul üyeliği için "<i>birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş</i>" olma koşulu aranmaktadır. Bu koşulun ne anlama geldiği de ilgili 2802 sayılı Kanunda düzenlenmiştir. Normal şartlarda hâkimlik ve savcılık mesleğine başlamış olan bir kişi 13 yıl sonra bu şartları kazanabilmektedir. Ancak bu düzenleme ile bu süreye 7 yıl daha ilave edilerek 20 yıla çıkarılmaktadır. Bu durumda halen HSYK üyeliğine seçilme niteliğine haiz olan binlerce hâkim ve savcının seçilme hakkı elinden alınmaktadır.</p> <p>Ülkemizde 40 yaşında Cumhurbaşkanı olunabilir, daha küçük yaşlarda Başbakan, Bakan, milletvekili olabilmek mümkün iken meslekte 20 yıl çalışmış olma şartının aranması, aynı zamanda 15 yılını doldurmuş öğretim görevlisi ve avukatın Cumhurbaşkanı'nca Kurul üyesi olarak seçilebilmesi karşısında tezat teşkil etmektedir.</p>	<p>Anayasa'da yer almayan bir ölçüt olarak hâkimlik ve savcılık mesleğinde 20 yıl çalışmış olma koşulunun getirilmesi Anayasa'nın 6/3. maddesi ile 159'uncu maddesine aykırılık teşkil etmektedir.</p> <p>Anayasanın 67 nci maddesinin son fıkrasına göre "Seçim kanunlarında yapılan değişiklikler, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde yapılacak seçimlerde uygulanmaz." Buna göre aslında yapılan bu değişikliğin bu yıl içerisinde yapılacak olan HSYK seçimleri için uygulanmaması gerekirken, 2014 yılı içerisinde yapılacak olan HSYK seçimlerinde de uygulanması sağlamak için bu 5 yıllık şart getirilmiştir. Bu şart belirtilen Anayasanın 67 nci maddesine açıkça aykırıdır.</p>
<p>Kurul Üyeleri hakkındaki disiplin soruşturma ve kovuşturma usulünde değişiklik yapılmakta, disiplin soruşturmasında Adalet Bakanı etkin kılınmaktadır.</p>	<p>Başkan sıfatıyla Adalet Bakanı, disiplin soruşturmaları bakımından deyim yerindeyse savcı rolünü üstlenmektedir.</p> <p>Genel Kurul başkan sıfatıyla Adalet Bakanı tarafından kendisine sunulan dosya üzerine kovuşturma işlemlerini yürütecektir. Bir başka deyişle mahkeme rolünü üstlenmiş durumdadır.</p> <p>Bu hükümlerle kurul üyeleri, yürütme organından bağımsız hareket edemeyecek, üyeler, yürütme organından kaynaklanabilecek her türlü baskı ve müdahaleye karşı savunmasız hale gelmektedir.</p>	<p>HSYK üyelerinin mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatına göre görev yapacağını düzenleyen Anayasa'nın 159. maddesine hukuk devleti ve kuvvetler ayrılığı ilkesine açıkça aykırıdır.</p>

**DENGE VE
DENETLEME
AĞI**

BİRARADA.ORG

Demokrasi BAROMETRESİ

POLİTİKA BELGESİ NO: 9

20 Mart 2014

Kanunla Yapılan Değişiklik	Değerlendirmeler	Anayasa İhlalleri
Kurul üyelerinin adli suçlarıyla ilgili soruşturma ve kovuşturma usulünde değişiklik yapılmakta, soruşturma izni işlemleri bakımından HSYK Başkanı sıfatıyla Adalet Bakanı etkin kılınmaktadır.	<p>Başkan sıfatıyla Adalet Bakanı, suç soruşturmaları bakımından deyim yerindeyse savcı rolünü üstlenmektedir.</p> <p>Genel Kurul başkan sıfatıyla Adalet Bakanı tarafından kendisine sunulan dosya üzerine kovuşturma işlemlerini yürütecektir. Bir başka deyişle mahkeme rolünü üstlenmiş durumdadır.</p> <p>Bu hükümlerle kurul üyeleri, yürütme organından bağımsız hareket edemeyecek, üyeler, yürütme organından kaynaklanabilecek her türlü baskı ve müdahaleye karşı savunmasız hale gelmektedir.</p>	<p>HSYK üyelerinin mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatına göre görev yapacağını düzenleyen Anayasa'nın 159. maddesine hukuk devleti ve kuvvetler ayrılığı ilkesine açıkça aykırıdır.</p>
Kurul üyeleri hariç Kurulda görev yapan tüm çalışanların görevleri sona erdirilmiştir.	<p>Başkan sıfatıyla Bakan siyasal bir kişiliktir ve tüm görevlendirmelerin Bakan tarafından yapıldığı bir durumda hukuk devletinin vazgeçilemez unsurları olan kuvvetler ayrılığı, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı ilkelerinin geçerli olabilmesi olanaklı değildir.</p> <p>Dolayısıyla hâkimlik teminatına sahip personelin görevden alınması, ardından da yeni görevlendirmelerin siyasal bir kişilik olan Bakanın iradesine tabi kılınması Anayasa gereği mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatına göre kurulup görev yapması gereken Kurul'a yürütmenin çok açık bir müdahalesidir.</p>	<p>Anayasanın 159. maddesine göre yargının bağımsızlığının kurumsal güvencesi olarak oluşturulan ve mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı ilkesine göre kurulup görev yapması gereken Kuruldaki bu çalışanların görevlerine yasa ile son verilmesi başta kuvvetler ayrılığı ilkesi olmak üzere yargı bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı</p>
Yurt dışında eğitim ve görevlendirmelerin Bakanlık tarafından yapılması esası getirilmekte, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun yetkisi kaldırılmaktadır.	<p>HSYK'nın devre dışı bırakılması ile hâkim ve savcılarının bu kapsamdaki eğitim faaliyetleri ve görevlendirmesi siyasal etkiye açık olacak biçimde yürütmenin müdahalesine olanaklı hale getirilmektedir.</p>	<p>Bu durum, Hukuk devleti ilkesi, yargı bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı ilkelerine aykırılık oluşturmaktadır.</p>

Kanunla Yapılan Değişiklik	Değerlendirmeler	Anayasa İhlalleri
Hâkim ve savcıların meslek içi eğitimlerinin Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu yerine Türkiye Adalet Akademisine yaptırılması ve bu eğitime ilişkin yönetmelik çıkarma yetkisinin Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu yerine Türkiye Adalet Akademisine verilmesi düzenlenmektedir.	<p>Meslek içi eğitim, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı ilkeleri göz önüne alınarak düzenlenmelidir.</p> <p>Akademi Kanununda yapılan değişiklikle Akademinin özerk yapısına son verilmesi ve yürütme organının etkin kılınması karşısında meslek içi eğitim konusunda Akademinin asıl yetkili duruma getirilmesi sözü edilen Anayasal ilkelerle çelişmekte ve aykırılık teşkil etmektedir.</p>	<p>Meslek içi eğitim, hâkim ve savcılar için hak ve ödevdir. Bu kavramlar doğrudan yargısal görevlerin yapılması ile ilgilidir. Kurul, Anayasa gereği yargı bağımsızlığının kurumsal güvencesidir.</p> <p>Anayasası'nın 140. maddesinin 3.fıkrasına göre, <i>hâkim ve savcılarının meslek içi eğitimleri mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.</i> Adalet Bakanı'nın (yürütme organı) bu yetkisi mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı ilkelerine aykırıdır.</p>

Sonnotlar

1. Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kanun No: 6524, Kabul Tarihi: 15.02.2014, <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6524.html>
2. "Yargının Bağımsızlığı Raporu 1. Bölüm: Yargıçların Bağımsızlığı", Hukuk Yoluyla Demokrasi için Avrupa Komisyonu (Venedik Komisyonu), s.17, (Report on the Independence of the Judicial System Part 1: The Independence of Judges, European Commission for Democracy Through Law (Venice Commission), 82nd Plenary Session, Venice, 12-13 March 2010), [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/CDL-AD\(2010\)004.aspx](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/CDL-AD(2010)004.aspx)
3. "Hâkimlik Teminatı", Bölüm 21: Yargı, Türk Anayasa Hukuku, Türk Anayasa Hukuku Sitesi, Kemal Gözler, <http://www.anayasa.gen.tr/yargiorgani.htm>
4. Ibid.
5. "Anayasa Reformu ile Türkiye'nin Denge ve Denetleme Sisteminin Güçlendirilmesi" başlıklı raporumuzda, kapsamlı bir yargı reformu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <http://ipc.sabanciuniv.edu/wp-content/uploads/2012/07/Anayasa-Raporu-denge-denetleme.pdf>
6. "Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=88&l=1>
7. "Yargı ve Temel Haklar" başlıklı 23. fasıl bağımsız bir yargının kurulmasına önem atfetmektedir. Yargı üzerinde dış etkilerin giderilmesi, adli yargılama prosedürleri için yasal garantiler, mahkemeler tarafından alınan kararların tarafsızlığı ve yargı sisteminin verimliliği ve etkililiğinin izlenmesi fasılda vurgulanmaktadır.; Ayrıntılı bilgi için "Kapsamlı Bir Yargı Reformu İçin Uzlaşmaya Çağırıyoruz!" başlıklı politika belgemiz için bkz. <http://ipc.sabanciuniv.edu/wp-content/uploads/2012/05/41.pdf>
8. Ibid.
9. Gözler, Coğrafi Teminat;"Hâkimin görevini huzur ve sükûn içinde yapabilmesi için, görev yerinin değiştirilebileceğinden de endişe duymaması gerekir. Özellikle coğrafi eşitsizliklerin hat safhada olduğu Türkiye gibi bir ülkede, güzel bir şehirde çalışan bir hâkimin kötü bir şehre naklen atanması imkanı, onun üzerinde baskı kurulmasına yol açabilir. O nedenle bütün etkilerden uzak olması için hâkimin görev yerinin de kendi muvafakati alınmaksızın değiştirilememesi gerekir. Siyasal eğilimi Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından beğenilmeyen bir hâkimin, bu Kurul tarafından başka yere tayin edilerek davadan el çektilmesi mümkün olduğu gibi, karar verdikten sonra bu hâkim üzerinde baskı kurmak veya diğer hâkimlere gözdağı vermek amacıyla daha kötü bir yere tayin edilmesi de mümkündür."
10. Ibid.